

роб, котрий „за природою” орає землю. У самій живій природі, у тваринному світі „спорідненість” ніколи не порушується: хорти полюють за зайцем, а бджоли збирають мед.

„Спорідненість” інтуїтивна за природою. Людина співставляє свою універсальну обдарованість зі здатністю до якоїсь справи. Тоді і з житнім хлібом і водою не позаздриш царським палатам. Мати за мету діяльності одні лише доходи - вірна ознака „неспорідненості”. Особливо щасливою є людина, що поєднує „споріднену” собі посаду з „посадою” загальною – бути людиною. Адже спочатку потрібно відшукати у собі людину, а потім – діяльність. В цьому – сенс істинного життя.

Єдність „спорідненої” діяльності і загальнолюдського відкриває шлях до розуміння сенсу життя, місця людини в світі, до розбудови своєї долі, а у філософа - до осягнення не лише буття у світі, але його межі – смерті. Саме через „споріднену” діяльність людина повертається до самої себе в істинній своїй природі.

Література

1. Зеньковський В.В. История русской философии. Т. 1, Ростов-на-Дону: Феникс, 1999. – 544 с.
2. Сковорода Г. Літературні твори. - К.: Наукова думка, 1972, - 434 с.
3. Эрн В. Сковорода. Жизнь и учение. – Мн.: Харвест, М.: АСТ, 2000 – 592 с.

Лавський В. Г.

кандидат філософських наук, доцент

Національний університету державної податкової служби України

СТОЇЦИЗМ Г.С.СКОВОРОДИ, ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОГО ПРОТЕСТУ

Це не тільки могильна епітафія видатного українського мислителя Г.С. Сковороди, але й квінтесенція його філософії.

Багатогранна харизма особистості Г.Сковороди, проявилась в першу чергу в епатуючо-стоїчному способі його життя. Походження з простої української сім'ї, а також незвичайно загострене сумління і почуття вселенської відповідальності і Богу за долю простих і чесних людей, призводить до свідомого відречення від благ інтелігента того часу. Свідомо, з почуттям теоретично обґрунтованої відповідальності,

Г.Сковорода обирає шлях просвітника-самітника, категорично відмовившись від того, що здається йому втіленням диявольської несправедливості, невідповідного гідності людини, як “малого у великому”, “мікрокосму в макрокосму”.

“... Корень всем злам есть сребролюбие, отсюда выросли тяжбы, войны, отравы, убийства, воровские монеты, затеи, вражды, неудачи, печали, отчаяния, страстные пьянства, саморучные убийства”. (Сковорода Г. До Осипа Юрійовича (Сошальського). Т.2, с.402)

Розуміння Г.Сковородою зла виходить за межі конкретно-історичної дійсності, остання – тільки форма його; - природа зла космічно-субстанційна, як наслідок відхилення людини від свого Божого призначення. Коли ж він і називає носіями зла панство і поміщиків, то тільки тому, що саме через них як носіїв несправедливого багатства, найбільш виразно проявляється вселенське зло. Тому зміна форми власності, не усуває, і не може усунути зло. Щоб знищити зло необхідно знищити приватний інтерес і наслідки що з ним пов'язані. Тому українському мислителю органічно несприятливе оспівування приватного інтересу, який представники класу буржуазного просвітництва вважали рушієм людських вчинків. Сковорода не сприймає зведення людської сутності до своєкорисливих матеріальних інтересів, виступає проти усіх сил і факторів соціального відчуження.

На відміну від європейського просвітництва, гуманізм якого обґрунтовується в межах конкретно-історичного, соціально-економічного простору і відносин, Г.Сковорода етичну та екзистенційно-гуманістичну проблематику виводить з глибинних духовних і душевних потенцій світобудови.

Людина в філософському тлумаченні Г.Сковороди це – своєрідна копія космічного універсуму, з властивими їй Божественними якостями. Людина в філософії українського “самітника” – це вічна не обтяжена грубими матеріально-корисливими інтересами. У трактаті “потоп зміїний” Г.Сковорода викладає сутність своєї філософської системи, яка завершується словами: “Пізнавши людину, пізнаєш світ”.

“Багато в його світогляді є дивовижного, близького мені. Його біографія, мабуть, ще краще за його твори, але які гарні й твори”- з великим піднесенням підкреслював Л.М. Толстой.

Підкреслюючи, що макрокосм і мікрокосм по своїй духовній сутності тотожні, внутрішньо споріднені, Г. Сковорода обґрунтовує такий важливий принцип своєї філософії як «спорідненість (сродность) праці».

Необхідність праці зумовлена потребами людини до існування – накопичення і збагачення, а в кінцевому підсумку поневолення людей, - це рецидив людської цивілізації, відхилення від високого призначення людини в цьому світі.

Ідея спорідненої (сродної) праці має значно глибший філософський характер, ніж ідея «природної людини», з її «природним правом», теорією «розумного егоїзму» і т. п. Характер і призначення праці, як вона існує, принципово не влаштовує українського філософа, тому що не співпадає з його морально-гуманістичними ідеалами. Шлях до щастя Сковорода вбачає в «наслідуванні блаженній натурі», в піднесенні «бурхливого духу».

Г. Сковорода засуджує спосіб життя, пов'язаний з пануванням, з необхідністю «колінувати» перед сильними світу цього. «Я з голяками», - палко проголошує Г. Сковорода, - вказуючи де шукати пояснення його філософських міркувань та життєвих вчинків. Глибоко усвідомлюючи, що тільки власним життям, наближеним до аскетичного та просвітницькими проповідями можна протистояти цьому світові, Г. Сковорода постає як мудрий стоїк і пророк майбутньої Русі, Русі вільної, нової. «В Горній Русі бачу все нове: нових людей, нове творіння, нову славу».

Пафос його національного патріотизму ґрунтується на впевненості неповторності України, як носія самої високої духовності, яка органічно переплетена з християнськими добродіями.

На відміну від Петербурга або Москви соціальний клімат в Україні характеризується підвищеною духовністю. Мекка всього славянства – Печерська лавра – світила яскраво і далеко. І не лише Печерська, а й Почаївська лавра. Михайлівський золотоверхий, інші обителі Києва, Харкова, Одеси, Львова. То є світочі великої духовної сили. Та й українська духовна еліта, починаючи з Г. Сковороди й Івана Котляревського, не відокремлювала духовне світло («знання серця») від інтелектуального («знання голови», Див. Ю. Канигін, Шлях аріїв, Київ – «А. С. К.» - 2005, с.250).

«Знання серця», «філософія серця»), (це та квінтесенція могутнього етико-гуманістичного напрямку суспільної думки на Україні, який суттєво відрізняється від європейського. Г. Сковорода, маніфестуючи «філософію серця», не випадково пов'язував її з українським народом, «... Который идёт по коре планеты, насыщая её сознанием духа» (Тибетская рукопись «Чжуд-Ши XIII ст.»).

Без сумніву, Г. Сковорода як і багато інших мислителів того минулого, був знайомий з теорією походження українців від аріїв, він вважав, що «Київ, інші місця на Україні – це місця духовного зв'язку з космосом, місця Божої благодаті».

І, мабуть, як підсумок сказаного, приведемо рядки з віршу Г. Сковороди, які вказують на безмежну любов до України, свого народу:

“Пропадайте, думи трудні
І міста багатолюдні!
Я й на хлібові сухім
Житиму в раю таким.”

Бондар І.О.

Суми

ВПЛИВ АНТИЧНОЇ СПАДЩИНИ НА СИСТЕМУ ФІЛОСОФСЬКИХ ПОГЛЯДІВ СКОВОРОДИ Г. С. (НА ОСНОВІ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ З ПОГЛЯДАМИ ЕПІКУРА, КІНІКІВ ТА СТОЇКІВ)

Дослідники творчості Сковороди Г.С. завжди пов'язували його ідейно-теоретичну спадщину з найрізноманітнішими філософськими традиціями Європи. Антична філософська думка репрезентована в його творах Фалесом, Гераклітом, Гомером, Демокрітом, Сократом, Платоном, Аристотелем, Епікуром, Плотіном, Плутархом, Цицероном, кініками, стоїками та ін. Відтворення деяких філософських думок античних авторів в працях Сковороди визначали Ерн В., Товкачевський А., Зеньковський В., Петров В., Сумцов М., Донцов Д., Чижевський Д. В кожному зі своїх творів Сковорода згадує велику кількість імен античних авторів, навіть цитує їх твори. Це свідчить про високий рівень ерудиції філософа, яка формувалась в роки його навчання в Києво-Могилянській академії. Врешті, знання європейських мов та навички перекладу філософських творів античності на тогочасну українську дозволили Сковороді виробити власний оригінальний літературний та філософський стиль, витриманий у душі українського бароко.

Чи був Сковорода прихильником і послідовником Епікура? На цього відомого давньогрецького філософа Сковорода найчастіше посилається в своїх творах, що свідчить про високу оцінку ним філософії